AKTUALNOŚCI • NOUVELLES • NEWS • NOTICIAS
RIDEF 2026
Rencontre Internationale des Éducateurs Freinet
3

Jak uczyć o demokracji i ją praktykować w świecie, w którym jest ona atakowana ze wszystkich stron?

W ten poniedziałek forum wykładów pozwala nam naprawdę dogłębnie zgłębić temat naszego Ridef, czyli demokrację.

Rano w sali kinowej odbyła się debata okrągłego stołu, po której nastąpiła dyskusja w grupach językowych, a następnie podsumowanie; zgromadziło to dużą liczbę uczestników i uczestniczek. W ten sposób mogliśmy zmierzyć się z tym tematem poprzez pytania odzwierciedlające codzienne problemy w naszych szkołach oraz powody, dla których angażujemy się w pedagogikę Freineta, aby na nie odpowiedzieć – w zgodzie z wyzwaniami dzisiejszego świata, wspólnie z dziećmi, ich rodzinami i społecznością nauczycielską oraz dla ich dobra.

Podczas okrągłego stołu głos zabrały cztery nauczycielki, a następnie trzech przedstawicieli polskich władz oświatowych, którzy przedstawili praktyki, nowe perspektywy oraz aktualne pytania pojawiające się w Polsce.

Bardzo konkretne prezentacje nauczycielek pokazały nam, że szkoły na wszystkich poziomach edukacji potrafią budować atmosferę zaufania, w której dzieci mogą wyrażać się poprzez słowo, sztukę, wspólne

działania i wspólne decyzje. Dzięki temu możliwe staje się wzajemne zrozumienie i wzbogacanie się dzięki punktom widzenia innych.

Dzieci powinny mieć możliwość wpływania na swoje otoczenie, podejmując decyzje dotyczące własnego życia, a tym samym swojej szkoły. Wolności uczy się wraz z odpowiedzialnością, w praktyce w ramach różnych procesów decyzyjnych. Nauczyciele muszą zgodzić się na przyjęcie postawy badawczej, a tym samym dzielić się z dziećmi swoją wiedzą. Kiedy klasy stają się wielokulturowe, na przykład w kontekście wojny na Ukrainie, tę różnorodność traktujemy jako okazję do wzajemnej nauki: książki w wielu językach, prezentacje przygotowane przez dzieci itp. pozwalają budować kulturę różnorodności.

Dorośli muszą bowiem zachować ostrożność wobec samych siebie, aby nie powielać uprzedzeń, z którymi zresztą najczęściej chętnie walczą. Rozwijanie empatii oraz zaufania do siebie i innych jest niezbędne: obserwowanie tego, co naprawdę dzieje się w klasie, poświęcając na to czas, tworzenie bezpiecznych przestrzeni i wymiana poglądów w małych grupach ma sens w świecie, który myśli w skrócie i w zawrotnym tempie. Rodzice, którzy są zapraszani do obserwowania tych praktyk, również zyskują zaufanie do tych zasad. W ten sposób każdy może stopniowo zaakceptować swoje obawy i ryzyko tkwiące w samym sercu demokratycznej rzeczywistości: inni są wprawdzie różni, ale zbliżanie się do nich daje mi tyle samo, ile ja im daję.

W rzeczywistości, w kontekście nasilającego się autorytaryzmu sięgającego aż do Europy, osoby w wieku 18–35 lat coraz bardziej fascynują się silnymi osobowościami i coraz częściej pozytywnie oceniają reżimy wojskowe lub ograniczające wolność w imię bezpieczeństwa. Należy zatem nieustannie uczyć dzieci w każdym wieku, by podchodziły krytycznie do świata i wszelkich form władzy – jest to działanie tym bardziej konieczne, gdyby demokracja miała kiedykolwiek, tu czy tam, odrodzić się z popiołów. Jako wychowawcy i wychowawczynie mamy obowiązek chronić świat, w którym dzieci mogą dokonywać rzeczywistych wyborów i żyć razem w pokoju. To nie dzieci powinny same naprawiać świat, który jest w złym stanie. Szkoła może natomiast zapewnić dzieciom spokojne miejsce do życia, umożliwić im kwestionowanie otaczającego nas społeczeństwa oraz dać wspólne narzędzia pozwalające przezwyciężyć indywidualne lęki.

Społeczeństwo nie może kochać dzieci tylko wtedy, gdy są to „własne” dzieci i gdy milczą. Jest ona winna młodzieży spójność oraz zaufanie na wszystkich poziomach edukacji, umożliwiające młodym ludziom zdrową autonomię i konkretną wolność w ich szkołach, a tym samym również nauczycielom. Kwestia tej wolności dla dzieci i ich rodzin w szkołach publicznych oraz prywatnych wywołała w grupach ożywioną dyskusję.

W jaki sposób można zatem wzmocnić, bronić i na nowo zdefiniować demokrację?

Ta złożona kwestia została dogłębnie omówiona w grupach językowych w kontekście realiów poszczególnych krajów w sposób tak pełen pasji i fascynujący, że trudno nam było sporządzić jej prawdziwe podsumowanie, ale pokazało to, jak bardzo nasz ruch bierze ten temat do serca i zamierza na niego odpowiedzieć w równie złożony, a przede wszystkim zbiorowy sposób.

Tak więc, pomimo tak trudnego kontekstu społecznego, wynikającego z zagrożeń i ograniczeń wolności zbiorowych, Ruch Freineta stanowi przestrzeń, w której urzeczywistnia się niezbędne uwzględnienie rzeczywistości świata oraz pilna potrzeba edukacji na rzecz demokracji.

Aurelia

Wdzięczność za hojną darowiznę na rzecz wsparcia nauczania i uczenia się w Ghanie – Korzyści z RIDEF

Po krótkiej rozmowie po 34. Ridefie w 2022 roku w Agadirze w Maroku z Marzeną, dyrektorką szkoły Cogito w Polsce, przekazaliśmy darowiznę do Szkoły Podstawowej w Mpota/Mampong/Adawukwa na zakup materiałów dydaktycznych dla uczniów. Serdeczne podziękowania dla inicjatorów Ridefu, który zrzesza nauczycieli ze wszystkich krajów, w których działa Ruch Freinet. Jestem również wdzięczny panu Johnowi Mensah (przewodniczącemu Ruchu Freinet w Ghanie), który z całego serca przyjął mnie do grona członków tej szacownej instytucji i umożliwił mi udział w Ridefie. Składam również serdeczne podziękowania Marzenie, Magdzie i Karolinie, które pomimo napiętego grafiku znajdują czas na zebranie niewielkiej kwoty 330 dolarów na zakup materiałów dydaktycznych dla moich uczniów w Ghanie. Piszę to, aby podkreślić, jak istotne było powołanie Ridef przez FIMEM, które zawsze umożliwiało nauczycielom, uczniom i nauczycielom z całego świata spotykanie się i nawiązywanie kontaktów, aby mogli doświadczać różnych metod nauczania w swoich szkołach. Ta niewielka pomoc jest niezwykle pomocna dla nauczycieli i uczniów w krajach rozwijających się, gdzie zasoby osób upośledzonych są zawsze problemem, a niewielka pomoc jest zawsze potrzebna, pomimo interwencji rządu i wymaganego wsparcia.

RIDEF odgrywa znaczącą rolę w rozwoju członków FIMEM i zachęcam organizatorów i sponsorów do dalszego wspierania programu.

Zobacz zdjęcia z prezentacji materiałów dydaktycznych zakupionych przez szkołę Cogito w Polsce dla moich szkół w Ghanie.

Augustine ANYAN
Freinet movement Ghana

Na targu komisji: FIMEM w działaniu

Podczas RIDEF są chwile bardzo widoczne: warsztaty, wspólne posiłki, debaty, wieczorne spotkania, ponowne spotkania po latach. Są też jednak momenty bardziej dyskretne, z pozoru niemal praktyczne, które mówią bardzo wiele o tym, czym jest FIMEM. Targ komisji należy właśnie do takich chwil.

Przez pół godziny komisje przedstawiają się, każda przy swoim stoisku, ze swoimi dokumentami, projektami i zaproszeniami do współpracy. Można by pomyśleć, że to zwykła giełda informacji. W rzeczywistości jest to raczej sposób na pokazanie pracy, dzięki której federacja trwa między dwoma międzynarodowymi spotkaniami. Bo FIMEM nie żyje tylko w czasie RIDEF: trwa dalej w grupach, które tłumaczą, organizują, piszą, przygotowują, łączą, archiwizują i wspierają.

Komisje przypominają przede wszystkim, że współpraca nie jest jedynie zasadą pedagogiczną przeznaczoną dla klasy. Jest także sposobem funkcjonowania międzynarodowego ruchu. Trzeba utrzymywać komunikację między ruchami, rozwijać stronę internetową, tłumaczyć teksty, przygotowywać RIDEF, zastanawiać się nad finansami, wspierać kwestie wizowe i solidarnościowe. Wszystkie te zadania mogą wydawać się administracyjne, ale są głęboko polityczne: bez tłumaczenia niektóre głosy pozostają daleko; bez solidarności obecność niektórych osób staje się niemożliwa; bez wspólnej pamięci doświadczenia się gubią.

Obok komisji, które zapewniają konkretne życie FIMEM, inne niosą wielkie tematy przenikające nasze szkoły i społeczeństwa: prawa dzieci i młodzieży, równość płci, aktualne polityki edukacyjne, środowisko, wychowanie dla pokoju, współpracę z innymi ruchami Nowego Wychowania. Także tutaj nie chodzi jedynie o tematy do dyskusji. Są to pytania, które wchodzą bezpośrednio do klas: jak naprawdę dać miejsce głosowi dzieci? Jak wychowywać do pokoju w świecie naznaczonym wojnami? Jak sprawić, by edukacja ekologiczna była czymś więcej niż jednorazowym działaniem? Jak bronić szkoły emancypacyjnej, gdy polityki edukacyjne czasem idą w przeciwnym kierunku?

Ten targ pozwala więc zobaczyć FIMEM w działaniu. FIMEM złożoną z komisji mniej lub bardziej dawnych, mniej lub bardziej widocznych, ale wszystkich potrzebnych. Niektóre szukają osób do pisania, tłumaczenia, przekazywania informacji, dokumentowania. Inne zachęcają do dzielenia się praktykami klasowymi, świadectwami, śladami doświadczeń. Wszystkie przypominają, że freinetowski internacjonalizm nie buduje się wyłącznie przez wielkie przemówienia, lecz przez wiele konkretnych gestów: wysłać tekst, przeczytać tłumaczenie, zorganizować spotkanie, wesprzeć czyjś udział, umieścić archiwum w internecie, puścić w obieg słowa dziecka.

Uderzające jest w gruncie rzeczy to, że komisje nie są strukturami stojącymi obok ruchu. Być może są jego stałymi warsztatami. Przedłużają wymianę RIDEF, gdy walizki są już zamknięte. Nadają trwałą formę temu, co zostało powiedziane, czego się szuka i o czym decyduje się wspólnie. Zamieniają wartości we wspólne zadania.

Targ komisji trwa krótko. Trzydzieści minut to niewiele, by poznać piętnaście przestrzeni pracy, ich historie, pilne sprawy i potrzeby. Ale wystarczy, by zrozumieć jedno: FIMEM trwa dlatego, że ludzie zgadzają się wziąć na siebie część wspólnej pracy. Za każdym stoiskiem kryje się proste zaproszenie: nie tylko uczestniczyć w spotkaniu, ale także przyczynić się do tego, co czyni je możliwym.

Pierre

EDGAR MORIN, CZYLI O ZŁOŻONOŚCI

Edgar Morin, postępowy filozof, socjolog i antropolog, zmarł w wieku 104 lat. Był jednym z najbardziej znanych współczesnych myślicieli dzięki swojej teorii „myślenia złożonego”.

Świat połączeń bez zrozumienia

Edukacja nie może już ograniczać się do przekazywania fragmentarycznej wiedzy, podzielonej na odrębne dyscypliny, jak gdyby sam świat był zbiorem oddzielnych części. Powinna stopniowo stawać się kształceniem prowadzącym do rozumienia relacji, które tworzą rzeczywistość.

Morin dążył do nawiązania dialogu między naukami humanistycznymi a biologicznymi, opowiadając się za koncepcją wiedzy opartą na integracji różnych dyscyplin. Tego dialogu wciąż często brakuje w edukacji szkolnej, co dostrzegamy również w naszej niezdolności do zrozumienia przyczyn i skutków wielkich przemian związanych ze zmianami klimatu, które wymagają właśnie złożonego sposobu myślenia. Filozofia, socjologia, antropologia czy epistemologia są różnymi perspektywami spojrzenia na ten sam przedmiot badań – istotę żywą. Tymczasem szkoła przedstawia te aspekty oddzielnie, uniemożliwiając całościowe spojrzenie.

Rok pierwszy ery ekologicznej: Ziemia zależy od człowieka, który zależy od Ziemi

Morin zapoczątkował dialog i refleksję nad kryzysem środowiskowym oraz przemianami społecznymi, proponując „politykę cywilizacji”, której celem było ponowne postawienie człowieka w centrum działań publicznych oraz uznanie jakości życia za ważniejszą niż samo dążenie do dobrobytu materialnego.

Zdaniem Morina globalizacja stworzyła jedną wspólną „wspólnotę losu” całej ludzkości. Świadomość tej współzależności jest jednak słaba i tłumiona przez granice państw, poczucie narodowej przynależności, religie oraz podziały etniczne. „Tylko odrodzony humanizm może nas ocalić”.

Ta wspólnota losu dotyczy przede wszystkim Europy – Europy, która po epoce imperializmu i kolonializmu ponownie popada w nacjonalizmy i tendencje odśrodkowe, w dążenie do czystości etnicznej i ideę remigracji. Tymczasem nadzieją na przetrwanie jest odbudowanie jedności przy jednoczesnym otwarciu się na świat, pluralizm kulturowy oraz inne kultury i sposoby poznania.

Tematy tego RIDEF-u (gdyby Morin mógł być dziś z nami)

Solidarność – konieczność poznawcza, nie tylko moralna

Jesteśmy jednocześnie jednostkami niepowtarzalnymi i wzajemnie od siebie zależnymi, zakorzenionymi w określonych kulturach, a zarazem uczestnikami wspólnej przygody całej ludzkości. Tego napięcia nie należy rozwiązywać przez upraszczanie – trzeba je przemyśleć, zaakceptować i nauczyć się z nim żyć. Właśnie tego w praktyce uczy klasa prowadząca międzynarodową korespondencję, pisząca do dzieci z Senegalu, Brazylii czy Polski: że drugi człowiek jest zasobem, a nie zagrożeniem.

Morin odwoływał się do idei solidarności ogólnoświatowej.

Wolność – uczyć się myśleć wbrew pewnikom

Według Morina żadna wizja świata nie może rościć sobie prawa do wyłącznego posiadania prawdy. Dlatego uważał, że różne koncepcje filozoficzne i religijne powinny współistnieć w społeczeństwie opartym na pluralizmie kultur i cywilizacji.

Prawdziwa wolność to wolność badacza wobec przedmiotu swoich badań. To wolność wątpienia, kwestionowania i opierania się temu, co wydaje się oczywiste. Naprawdę wolny uczeń to taki, który nauczył się nie ufać gotowym odpowiedziom ani ideologiom upraszczającym świat po to, by łatwiej nim sterować. Tego nie można nauczyć się z

podręcznika – uczy się tego poprzez doświadczenie, dyskusję, tworzenie i współpracę. Tak właśnie dzieje się w naszych klasach.

Wobec niepewności – kształcić umysły zdolne działać bez pełnej kontroli

Wkraczamy w epokę naznaczoną niepewnością – nie przypadkową, lecz strukturalną. Nawet nauka uznaje dziś własne ograniczenia. Technologie przyspieszają przemiany, których skutków często nie sposób przewidzieć. Sztuczna inteligencja przekształca pracę i sposób myślenia. Kryzys klimatyczny zagraża stabilności społeczeństw.

Misją edukacji nie może już być dostarczanie zamkniętych i niepodważalnych pewników. Powinna ona kształcić umysły zdolne do myślenia w warunkach niepewności – umysły potrafiące rozumieć bez redukowania złożoności, działać bez przekonania o pełnej kontroli oraz refleksyjnie analizować rzeczywistość bez jej upraszczania.

Freinet i pedagogika złożoności

Istnieje głęboka bliskość między wymaganiem myślenia złożonego a duchem ruchu Freineta – nie tylko w jego technikach pedagogicznych, lecz przede wszystkim w wizji uczenia się jako żywego, zbiorowego procesu zakorzenionego w doświadczeniu, poszukiwaniu metodą prób i błędów oraz współpracy.

W klasie Freineta uczeń nie jest biernym odbiorcą wiedzy. Jest aktywnym uczestnikiem, podmiotem pozostającym w relacjach z innymi, człowiekiem uczącym się poprzez działanie, wymianę doświadczeń, eksperymentowanie i popełnianie błędów. Być może jest to jedna z najbardziej konkretnych form tego, co można nazwać pedagogiką złożoności.

Wiedza nigdy nie jest jedynie zbiorem informacji – jest żywym, relacyjnym procesem, który nieustannie się rozwija. Jest jeszcze jedna zasadnicza kwestia: nigdy nie uczymy się całkowicie sami. Nawet jeśli wydaje nam się, że uczymy się w pojedynkę, każda wiedza jest przeniknięta interakcjami, dziedzictwem i wspólnym językiem. Współpraca nie jest pożądanym dodatkiem – stanowi podstawowy warunek ludzkiej inteligencji.

Babanou Abeldhadi
Giancarlo Cavinato

Wychowanie przez sztukę

Freinet poprzez swobodną twórczość dziecka rozumiał także ekspresję artystyczną, dzięki której uczeń nawiązuje bliski kontakt z otoczeniem. Oprócz tego służy ona wyrabianiu poczucia umiejętności przyjęcia krytycznej oceny wytworów swojej pracy.

Każda ekspresja powinna być wyrazem przeżyć emocjonalnych i dlatego ważne jest, aby była swobodna.

Taki rodzaj twórczości zaprezentowały nam prowadzące warsztaty.

Gosia

Martyna Kozłowska podczas zajęć: **Motanki – słowiańskie lalki mocy i ziołowe opowieści** wraz z uczestnikami zajęć przeniosła się do świata słowiańskich motanek i naturalnych ziół. Wspólnie tworzono wyjątkowe laleczki, wypełniając je pachnącymi ziołami oraz kaszami, poznając ich symbolikę i znaczenie.

Kamila Trojan Batik- barwienie materiału przy użyciu wosku

Kamila przeniosła uczestników w świat indonezyjskiej techniki barwienia materiału za pomocą wosku. Piękne doświadczenie, całkiem inne i angażujące różne zmysły. Dużo uważności, delikatności i efektów zaskakujących samych twórców 🙂

Ewa Morzyszek-Banaszak, Celina Morzyszek Zgodnie z naturą, czyli doświadczenia ceramiczne i rzeźbiarskie dla dorosłych i dzieci

Warsztaty kreatywne angażowały wszystkie zmysły. Powstały formy użytkowe, które uczyniły warsztatowe działania jeszcze bliższymi codziennego życia. Kontakt z gliną przyniósł ukojenie i wyciszenie emocji, pozwolił także przenieść się w świat naszych przodków.

Magda Kołakowska poprowadziła warsztaty **"Zachwytnik - odkrywanie przyrody przez ruch, sztukę i uważność"**. Uczestnicy doświadczyli m.in. spaceru w koronach drzew 😲oraz poćwiczyli uważność, spostrzegawczość, wsłuchując się w odgłosy natury.

Długie warsztaty 17 – Opowiadanie historii poprzez sztukę

Przez pierwsze dwa dni rozmawialiśmy o szkolnym biuletynie oraz demokracji i obywatelstwie. Przyjrzeliśmy się kilku egzemplarzom „Pionierów”, szkolnego biuletynu z l'École Freinet w Vence oraz biuletynom Antonio Benaigesa z Hiszpanii. Rozmawialiśmy o:

Które słowa tworzą granice między nami a innymi, a które z kolei otwierają drogę do relacji?

Wybraliśmy kilka słów i napisaliśmy o nich historie. Zrobiliśmy obrazy metodą druku, stemplowania i kolażu. Nasz „biuletyn” znajduje się na korytarzu. Zapraszamy do obejrzenia.

Sybren, Letizia, Annica, Sofia, Sonia, Elin, Madeleine, Katja, Anna-Karin, Federico, Luca, Ricardo and Heleen

„Odczytywanie świata”: bez nacisku nie ma wrażenia

„Odczytywanie świata” to niezbędna koncepcja w pedagogice emancypacyjnej, która proponuje krytyczne rozumienie otoczenia, a w tym celu podmioty społeczne muszą nawiązać interakcję ze swoją rzeczywistością społeczną i poddać w wątpliwość status quo; innymi słowy, kwestionować to, co niekwestionowane.

Takie odczytywanie wiąże się z przyjęciem stanowiska politycznego i stanowi wstęp do „formalnego” uczenia się oraz czytania tekstu.

To podejście Freire jest głęboko powiązane z pedagogiką Freineta. Obaj pedagodzy są zgodni co do tego, że edukacja musi wychodzić od rzeczywistego życia ucznia, który nie postrzega siebie jako obserwatora rzeczywistości, lecz przede wszystkim jako jej transformatora.

Patrocinio García Hernández - Meksyk

Poprzez refleksję nad naszym kontemplacyjnym spojrzeniem na świat i otaczającą nas rzeczywistość człowiek najpierw poznaje swoje otoczenie, swoją kulturę i rzeczywistość; odbywa się to za pośrednictwem zmysłów i doświadczeń, które są indywidualne, zanim pojawi się słowo. Nasze dzieciństwo pozwala nam przyswoić sobie nasze pochodzenie – zarówno posiadających, jak i nieposiadających– aby budować różne ścieżki i możliwości w wymiarze politycznym, wyrażając je poprzez proces alfabetyzacji (metoda naturalna), słowo pisane (swobodny tekst) oraz ekspresję artystyczną lub plastyczną, która – zgodnie z koncepcjami Freineta i Freire’a – umożliwia nam proces przyswajania naszych korzeni i kultury w celu przekształcania naszej rzeczywistości w sposób artystyczny, emancypacyjny i transformacyjny.

Podczas tych warsztatów dzielimy się i zastanawiamy nad różnymi tekstami, rzucając krytyczne spojrzenie na rzeczywistość; dzielimy się i przetwarzamy obraz z indywidualnej perspektywy, wykorzystując wspólne teksty, ciało oraz pracę graficzną poświęconą naszemu spojrzeniu na świat.

Będziemy dzielić się naszym spojrzeniem i interpretacją świata zarówno indywidualnie, jak i zbiorowo.

Haide Rodriguez

Wewnątrz warsztatu gazetowego

Podczas mojego pierwszego RIDEFu przekonałam się, jak wspaniale jest być częścią zespołu Długiego Warsztatu – Newslettera. Poznałam fantastycznych ludzi z różnych zakątków świata. Przez kilka dni spędzonych z nimi nauczyłam się więcej francuskiego niż przez dwa lata studiów. Rozwinęłam także swoje umiejętności organizacyjne i zarządzania czasem.

Pracując nad newsletterem, przegapiłam oficjalne spotkanie z Ministrą Edukacji. Spotkała mnie jednak miła niespodzianka – później, podczas zwiedzania szkoły, odwiedziła naszą salę, dzięki czemu miałam okazję osobiście ją przywitać. Czasami najlepsze chwile przychodzą wtedy, gdy najmniej się ich spodziewamy.

Kamila

MCE Włochy zaprasza wszystkich do udziału w spotkaniu Convergence(s), które odbędzie się pod koniec października.

Jutro wyruszycie na wycieczkę: pamiętajcie, by zachować ślad swoich odkryć! Róbcie zdjęcia, zapisujcie swoje wrażenia, refleksje, zaskoczenia i to, czego się nauczycie…

Wyślij e-mail: gazeta@freinet.pl

Wersja online:
https://2026.ridef-fimem.com/pl/gazetka/

Ta gazeta została wykonana podczas warsztatów przez:
Gosia, Pierre, Gina, Arnout, Marguerite,
Giancarlo, Aurélia, Kamila, Kofeina i Cukier

